

Stephen Mitchell



**ODKLEPÁVÁNÍ
POPELA NA
BUDDHU**

Učení zenového mistra
Seung Sahn

Volvox Globator

DROPPING ASHES ON THE BUDDHA

by Zen Master Seung Sahn and Stephen Mitchell

Translation © Jiří Lnenička, 2020

Copyright © 1976 by the Providence Zen Center, Inc.

Published by arrangement with Grove/Atlantic, Inc.

ISBN 978-80-7511-529-4

ISBN 978-80-7511-530-0 (e-pub)

ISBN 978-80-7511-531-7 (pdf)

Poznámka překladatele

Asijská (zejm. korejská) jména lidí a míst ponecháváme v některých případech v anglickém přepisu, neboť v této podobě jsou nejvíce rozšířená a lze je snadno vyhledat i na internetu. Naopak zdomácnělé podoby jmen, jako Buddha Šákjamuni, Šrí Činmoj apod., ponecháváme dle běžného úzu (opíráme se přitom o podobu uvedenou na stránkách české Wikipedie).

Čeština, na rozdíl od angličtiny, rozlišuje tykání a vykání, na některých místech překladu bylo tedy nutné text přizpůsobit této skutečnosti. Zároveň je však třeba zdůraznit, že vztah mezi mistrem a žákem je v zenu velmi bezprostřední a blízký, a i když studenti chovají ke svému učiteli respekt, v naprosté většině případů si s ním tykají. Odráží se v tom samotná podstata zenového učení – že všichni máme buddhovskou přirozenost, v níž není vysoké a nízké, mládí ani stáří, a na této úrovni jsme si tedy (přes veškeré vzájemné rozdíly) jako lidské bytosti všichni rovni.

Vysvětlující poznámky pod čarou jsou dílem překladatele.

Předmluva

Zenové učení je jako okno. Nejprve v něm vidíme pouze nejasný odraz vlastní tváře. Časem se však náš zrak postupně projasňuje a spolu s tím je nám čím dál jasnější také zenové učení. Až je nakonec docela čiré a průzračné. Vidíme skrz. Vidíme všechny věci: svou vlastní tvář.

Tato kniha je sbírkou různých textů z doby, kdy zenový mistr Seung Sahn¹ působil ve Spojených státech. Obsahuje dialogy, příběhy, formální zenové rozhovory, řeči dharmy² i korespondenci se studenty. Slova jsou vždy adekvátní dané situaci, přičemž každá z těchto situací je jen hra – a zároveň je to i zásadní otázka života a smrti.

Název knihy vychází z následujícího příběhu, s nímž je spojena otázka, kterou dával Son-sa svým studentům za domácí úkol:

Někdo přijde do zenového centra se zapálenou cigaretou. Dojde až k Buddhově soše, vyfoukne jí do tváře kouř a odklepe popel do klína. Vedle stojíš ty. Co v takové situaci uděláš?

Tento člověk už pochopil, že nic není posvátné ani obyčejné. Všechny věci ve vesmíru jsou jedním a toto jedno je i on sám. Vše je tedy dovoleno. Popel je Buddhou, Buddha je popelem. Odklepnutá cigareta. Popel padá.

Tento člověk má však pouze částečné porozumění. Ještě nepochopil, že všechny věci jsou právě takové, jaké jsou – že posvátné je posvátné a obyčejné je obyčejné. Popel je popel a Buddha je Buddha. Tento muž s cigaretou je velmi připoutaný k prázdnotě a ke svému vlastnímu porozumění. Myslí

1 Korejský zenový mistr Seung Sahn (1927–2004). Korejský titul *Son-sa* (zenový mistr), používaný i v této knize, je ekvivalentem japonského *Zendži*. Zenový mistr Seung Sahn [sungsan] byl svými studenty často oslovován jako *Son-sa-nim*. *Nim* je korejská zdvořilostní částice, vyjadřující úctu.

2 Veřejná rozprava o zenu, při níž mistr odpovídá na dotazy posluchačů.

si, že všechna slova jsou zbytečná. Když mu proto něco řekneš, nějak se jej budeš snažit poučit, vždycky ti to vrátí. A budeš-li jej chtít poučit úderem, dá ti ještě větší ránu. Je velmi silný.

Jak tedy vyléčíš jeho sebeklam?

Jsi zenový student či studentka. To znamená, že jsi zároveň i učitelem nebo učitelkou zenu. Jdeš cestou bódhisattvy, který slibuje, že pomůže všem bytostem najít cestu ven z utrpení. Člověk, který odklepává popel na Buddhu, také trpí – tím, že se mýlí. Musíš mu pomoci pochopit pravdu: že všechny věci ve vesmíru jsou právě takové, jaké jsou.

Jak něco takového uděláš?

Najdeš-li odpověď na tuto otázku, najdeš pravou cestu.

Úvod

Hluboko v horách zaznívá velký chrámový zvon. Slyšíš, jak se jeho zvuk nese ranním vzduchem, a všechny myšlenky v tvé mysli mizí. Není nic, co bys byl ty, není nic, co bys nebyl ty. Není nic než hlas zvonu, vyplňující celý vesmír.

Přichází jaro. Vidíš kvést květiny, kolem poletují motýli, slyšíš zpívat ptáky, nadechuješ se a cítíš vlahý den. A tvá mysl je pouze jarem. Nic jiného tu není.

Jedeš se podívat na Niagarské vodopády. Nasedneš do člunu a dojedeš až do místa, kam dopadá voda. Padá všude před tebou, kolem tebe, v tobě a ty najednou křičíš: „Áááááá!“

V každém z těchto prožitků se uvnitř a vně spojují v jedno. To je zenová mysl.

V původní přirozenosti nejsou obsaženy žádné protiklady. Není potřeba žádná řeč, žádná slova. Bez myšlení jsou všechny věci právě takové, jaké jsou. Právě to je pravda.

K čemu tedy používat slova? A proč vůbec tato kniha vznikla?

Východní medicína říká, že když má někdo horkou nemoc, potřebuje horký lék. Většina lidí je ke slovům a řeči velmi připoutaná. Na tuto nemoc je proto třeba použít lék „slov a řeči“.

Většina z nás také vnímá svět skrze nějaký sebeklam. Nevidíme jej takový, jaký je – nerozumíme pravdě. Co je dobré, co je špatné? Kdo vytváří dobré a špatné? Máme své vlastní názory a ze všech sil se jich držíme. Jenže každý člověk si myslí něco jiného – jak tedy můžeme říct, že náš názor je správný a názor někoho jiného ne? To je sebeklam.

Chceš-li pochopit pravdu, musíš se od všech svých situací, podmínek a názorů umět odpoutat. Pak bude tvá mysl „před myšlením“. Tedy v bodě, kde není žádné uvnitř

a vně. To je jasná mysl – právě tak, jak je. „Právě tak, jak je“ je pravda.

Jeden významný učitel řekl:

Chcete-li projít touto branou,
nedávejte vzniknout žádnému myšlení.

To znamená, že když přemýšlíš, nemůžeš zen pochopit. Udržuješ-li mysl, která je *před* myšlením, pak právě to je mysl zenu.

Jiný zenový mistr řekl:

Ve všem, co Buddha učil,
šlo o totéž – napravit naše myšlení.
Jestliže jste už veškeré myšlení odetnuli,
k čemu jsou potom všechna Buddhova slova?

Sútra srdce říká: „Forma je prázdnotou a prázdnota je formou.“ To znamená: „žádná forma, žádná prázdnota.“ Avšak pravý význam „žádné formy, žádné prázdnoty“ je „forma je formou, prázdnota je prázdnotou“.

Budeš-li nad těmito slovy přemýšlet, neporozumíš jim. Bez přemýšlení bude jen „právě tak, jak je“. Říkáme tomu také buddhovská přirozenost.

Co je to buddhovská přirozenost?
Hluboko v horách zazněl velký chrámový zvon.
Pravda je právě taková, jaká je.

zenový mistr Seung Sahn

1. Zen znamená porozumět sám sobě

Kdysi přijel do Zenového centra v Providence jeden student z Chicaga a zeptal se zenového mistra Seung Sahna, co je to zen.

Mistr zvedl nad hlavu svou zenovou hůl a zeptal se: „Rozumíš?“

„Nevím,“ odpověděl student.

„Tato mysl *nevím*,“ řekl Son-sa, „to jsi ty. Zen znamená porozumět sám sobě.“

„Jak rozumíte vy mně? Prosím o vaše učení.“

Mistr řekl: „V pekárnách se pečou různé druhy sušenek. Mají všelijaké tvary: připomínají zvířata, auta, lidi nebo letadla... Jejich tvary a názvy se liší, ale všechny jsou ze stejného těsta.“

Právě tak všechno na Zemi i ve vesmíru – slunce, měsíc, hvězdy, hory, řeky, lidé a tak dál – se od ostatních věcí liší svým názvem a tvarem, ale podstata toho všeho je stejná. Vesmír je uspořádán v protikladech: světlo a tma, muž a žena, zvuk a ticho, dobré a špatné. Ale všechny tyto protiklady jsou navzájem propojené, protože všechny mají stejnou podstatu. Svými názvy a formou se liší, jejich podstata je však stejná. Tyto názvy a formy vznikají v našem myšlení. Jestliže nepřemýšlíme a nejsme k názvu a formě připoutaní, vše má stejnou podstatu. Naše mysl „nevím“ odetíná veškeré myšlení. To je naše podstata. Podstata této zenové hole a naše vlastní podstata jsou totéž. Ty jsi touto holí a tato hůl je tebou.“

Student se zeptal: „Různí myslitelé nazývají tuto podstatu různě: energie, mysl, Bůh, hmota... Co z toho je správné?“

„Jednou šli čtyři slepci do zoo,“ odpověděl Son-sa, „a navštívili slona. Jeden slepec se dotknul slonova boku a řekl, že slon je jako zeď. Druhý mu sáhl na chobot a tvrdil, že slon je jako had. Další se dotkl slonovy nohy a řekl, že slon je jako sloup. A ten poslední se dotkl slonova ocasu a trval na tom, že slon je jako koště. Potom se začali hádat. Každý z nich věřil, že právě jeho názor je ten správný. Každý porozuměl pouze té části, na kterou sáhl, nikdo z nich však nerozuměl celku.

Podstata nemá žádný název ani formu. Energie, mysl, Bůh a hmota, to všechno jsou jen různé názvy a formy pro podstatu či Absolutno. Mít název a formu znamená, že existuje nějaký protiklad. Celý svět je jako tito slepci, kteří spolu navzájem bojují. Nerozumíme sami sobě, nerozumíme tedy ani pravdě – a neustále spolu bojujeme. Kdyby všichni lidé na světě rozuměli sami sobě, dosáhli by Absolutna. Pak by byl na světě mír. Zen je světový mír.“

„Jak může zenová praxe³ vytvořit světový mír?“ chtěl vědět student.

„My lidé toužíme po věcech, jako jsou peníze, sláva, sex, jídlo nebo odpočinek,“ odpověděl Son-sa. „Všechny tyto touhy jsou však utrpením. I myšlení nám přináší utrpení. A utrpení znamená, že na světě není mír. Bez myšlení tu žádné utrpení není. Žádné utrpení znamená světový mír. Světový mír je Absolutno. Absolutno je Já.

„Jak mohu Absolutnu porozumět?“ zeptal se student.

„Musíš porozumět sám sobě,“ odvětil Son-sa.

„A jak mám porozumět sám sobě?“

Son-sa zvedl zenovou hůl a zeptal se: „Vidíš tohle?“

Pak rychle udeřil hůl do stolu a ptal se dál: „Slyšel jsi? Tahle hůl, tenhle zvuk a tvoje mysl – jsou stejné, nebo se liší?“

3 Zen neklade důraz na znalost textů, nýbrž na praktickou zkušenost – vlastní meditaci. „Zenová meditace“ a „zenová praxe“ tedy znamenají totéž.

„Stejně,“ odpověděl student.

„Když řekneš, že jsou stejné, třicetkrát tě udeřím. Když řekneš, že se liší, dám ti také třicet ran. Proč?“

Student mlčel.

„KATZ!!!“ vykřikl Son-sa. Potom dodal: „Jaro přichází, tráva roste sama.“

2. Zenový kruh

Jednou večer pronesl zenový mistr Seung Sahn v Zenovém centru v Providence následující řeč dharmy.

„Co je to zen? Zen znamená porozumět sám sobě. Co jsem?“

Jako pomůcku používám někdy při vysvětlování tzv. zenový kruh. Na něm je vyznačeno pět bodů: 0°, 90°, 180°, 270° a 360°, přičemž 360° a 0° označují stejný bod.

Nejprve si osvětlíme část mezi 0° a 90°. To je oblast připoutanosti a myšlení. Zde je myšlení touhou a touha znamená utrpení. Všechny věci tu jsou rozděleny do protikladů: dobré a špatné, krásné a ošklivé, moje a tvoje. Tohle mám rád, tohle nemám rád. Snažím se dosáhnout štěstí a vyhnout se utrpení. V této oblasti je tedy život utrpením a utrpení životem.

Za bodem 90° začíná oblast Vědomí neboli Karmického já. Méně než 90° znamená být připoutaný k názvu a formě, za tímto bodem jsme připoutaní k myšlení. Než jste se narodili, byli jste nulou, teď jste jedničkou, jednoho dne zemřete

4 Zenový výkřik, vycházející z břicha (hara, tantien), se tradičně přepisuje jako KATZ! – v této formě jej zachováváme i zde, ačkoli nejde o přesný fonetický přepis.

a zase budete nulou. Takže jednička se rovná nule, nula je totéž co jednička. Všechny věci jsou zde stejné, protože mají stejnou podstatu. Všechno má svůj název a formu, ale tato jména a formy pocházejí z prázdnoty a zase se do ní navrátí. Nicméně to je stále ještě myšlení.

V bodě 180° už žádné myšlení není. To je prožitek pravé prázdnoty. Před myšlením nejsou žádná slova ani řeč. Nejsou tu žádné hory, řeky, Bůh, Buddha, nic. Je jenom...“ V tu chvíli Son-sa udeřil do stolu.

„Následuje část kruhu do 270°, oblast magie a zázraků. Zde existuje úplná svoboda – žádné překážky v čase ani prostoru. Někdy se tomu říká *živé myšlení*: můžu své tělo proměnit v tělo hada, plout na mraku do Západního ráje nebo kráčet po vodě. Chci-li život, mám život, chci-li smrt, mám smrt. To je svět, kde může socha plakat, země zde není světlá ani tmavá, strom nemá kořeny, údolí je bez ozvěny.

Zůstanete-li v bodě 180°, budete připoutaní k prázdnotě. Zastavíte-li se na 270°, zůstanete připoutaní ke svobodě.

V bodě 360° jsou všechny věci takové, jaké jsou – pravda je právě taková, jaká je. ,Taková, jaká je‘ znamená, že už není žádné připoutání. Tento bod je stejný jako bod nula: dorazíme tam, kde jsme začali – kde jsme vždycky byli. Rozdíl spočívá v tom, že 0° je myšlení připoutané, zatímco 360° je myšlení nepřipoutané.

Když například pojedete autem a budete nad něčím přemýšlet, vaše mysl bude v té chvíli někde jinde, bude k něčemu připoutaná – a vy například projedete na červenou. Nepřipoutané myšlení znamená, že vaše mysl je neustále jasná. Když řídíte, nepřemýšlíte – jenom řídíte. Pravda je právě taková, jaká je. Červená znamená *Zastav!*, zelená *Jed!* Je to intuitivní jednání – bez touhy a připoutanosti. Má mysl je jako čisté zrcadlo, které vše odráží právě takové, jaké to je. Objeví se červená, zrcadlo odráží červenou, objeví se žlutá,

zrcadlo je žluté. Tak žije bódhisattva: nemám žádné touhy jenom pro sebe, mé jednání slouží všem bytostem.

Takže 0° je malé já, 90° karmické já, 180° žádné já, 270° svobodné já. 360° je velké Já – nekonečný čas a nekonečný prostor, kde není žádný život ani smrt. Přeji si jen jedině: vysvobodit všechny bytosti. Když jsou lidé šťastní, jsem šťastný i já. Když jsou smutní, i já jsem smutný.

Zen znamená dosáhnout 360°. Jakmile dosáhnete 360°, všechny stupně kruhu zmizí. Je to jen učební pomůcka, ve skutečnosti žádný zenový kruh neexistuje. Používá se pouze ke zjednodušení myšlení a ověření studentova porozumění.“

Poté zvedl Son-sa knihu a tužku a zeptal se: „Tato kniha a tato tužka – jsou stejné, nebo se liší? V bodě 0° se liší. V bodě 90° je kniha tužkou a tužka knihou, neboť všechny věci jsou jedno a totéž. V bodě 180° je veškeré myšlení odetnuto, takže nejsou žádná slova ani řeč. Zde je odpověď pouhé...“ Son-sa uhodil do stolu. „V bodě 270° je dokonalá svoboda, proto dobrá odpověď může znít třeba: *knih je nastvaná, tužka se směje*. A nakonec je tu bod 360°: pravda právě taková, jaká je. Jaro přichází, tráva roste sama. Uvnitř je světlo, venku tma. Tři krát tři je devět. Vše je takové, jaké to je. Zde proto odpověď zní: *knih je knihou, tužka je tužkou*.

V každém z uvedených bodů kruhu je tedy odpověď jiná – která z nich je ale *správná*? Rozumíte tomu?

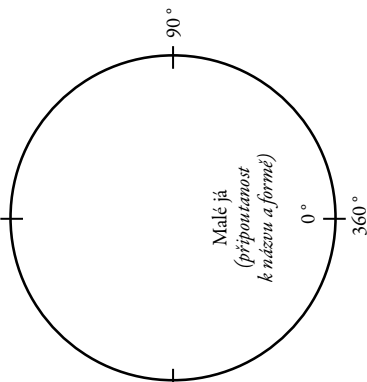
Ve skutečnosti není správná ani jedna z nich. Proč?“

Son-sa chvíli počkal a poté vykřikl: „KATZ!!!“. Pak řekl: „Kniha je modrá, tužka je žlutá. Pokud chápete, co to znamená, rozumíte i sami sobě. Ale jestliže rozumíte sami sobě, třicetkrát vás uhodím. A pokud sami sobě nerozumíte, dám vám také třicet ran. Proč?“

Son-sa opět chvíli počkal a pak řekl: „Dnes je velmi chladno.“

Žádné já
(připoutanost k prázdnotě)
Žádná forma, žádná prázdnota.
 $1 \times 0 = 0$
 $1000 \times 0 = 0$

180°



Svobodné já
(připoutanost ke svobodě)
Svobodná forma, svobodná prázdnota.
 $1 \times 2 = 3000$
 $100 \times 1000 = -4$

270°

90°

Karmické já
(připoutanost k myšlení)
Forma je prázdnotou, prázdnota je formou.
 $0 = 1$
 $1 = 0$

360°

Velké Já
(nepřipoutané myšlení)
Forma je formou, prázdnota je prázdnotou.
 $3 \times 3 = 9$

3. Moje dharma je příliš drahá

Jednou přišel za zenovým mistrem Hyang Bongem nějaký student a chtěl, aby jej mistr učil dharmě.

„Je mi líto,“ odpověděl Hyang Bong, „ale moje dharma je velice drahá.“

„Kolik stojí?“

„Kolik dáš?“

Student sáhl do kapsy a vytáhl pár mincí. „Víc nemám.“

„I kdybys mi nabídl celou horu zlata,“ řekl Hyang Bong, „na zaplacení mé dharmy by to nestačilo.“

Student tedy odešel a věnoval se zenové praxi. Po několika měsících intenzivního cvičení se vrátil k Hyang Bongovi a řekl: „Mistře, dám ti svůj život. Udělám pro tebe cokoli, stanu se třeba i tvým otrokem. Prosím, uč mě.“

„Moje dharma je tak drahá,“ odvětil Hyang Bong, „že ani tisíc životů by na její zaplacení nestačilo.“

Student sklesle odešel. Zase několik měsíců pilně cvičil, poté se vrátil za mistrem a řekl: „Dám ti svou mysl. Budeš mě učit teď?“

„Tvá mysl je jako kbelík plný smradlavých odpadků,“ odpovéděl Hyang Bong. „K čemu by mi byla? Moje dharma je tak drahá, že ani deset tisíc myslí by na její zaplacení nestačilo.“

Student znovu odešel a usilovně cvičil dál. Po nějaké době pochopil, že celý vesmír je prázdný. Přišel tedy opět za mistrem a řekl: „Teď už vím, jak drahá je tvá dharma.“

„Jak?“ chtěl vědět Hyang Bong.

Student vykřikl: „KATZ!!!“

„Ne ne, je ještě dražší,“ řekl opět Hyang Bong.

Tentokrát byl už student dočista zmatený a nevěděl kudy kam. Odešel a přísahal, že se k mistrovi nevrátí, dokud nedosáhne nejvyššího probuzení. Když se tak jednoho dne

konečně stalo, vydal se za učitelem znovu. „Mistře, teď už to chápu doopravdy: obloha je modrá, tráva zelená.“

„Kdepak,“ odpověděl Hyang Bong. „Moje dharmu je ještě dražší.“

To studenta dožralo. „Ale já už jsem dosáhl porozumění! Žádnou tvoji dharmu už nepotřebuju, takže si ji klidně můžeš strčit do prdele!“

Hyang Bong se rozesmál. To studenta rozlítilo ještě víc. Celý našťvaný se otočil a měl se k odchodu. Ve chvíli, kdy vycházel ze dveří, na něj Hyang Bong zavolal: „Počkej moment!“

Student otočil hlavu.

„Neztrať moji dharmu,“ řekl Hyang Bong.

Když student uslyšel tato slova, dosáhl osvícení.

4. Rady pro ty, kdo začínají

16. února 1975

Vážený Son-sa-nime,

ve středu večer jsem se zúčastnila Vaší besedy na Yaleově univerzitě, kde jste byl spolu se dvěma zenovými studenty. Moc jsem Vás chtěla vidět a slyšet a zároveň jsem chtěla poznat další lidi, které tyto věci přitahují, protože dosud se můj zájem o zen opíral jen o mé vlastní úsilí a mé vědomosti o něm vycházely pouze z knih. Až jsem začala mít pocit, že zen je cosi vzdáleného, co se v dnešní době dost dobře nedá použít a že mé zaujetí něčím takovým není než nezdravá snaha uniknout ze světa, kterému nerozumím. Takže když jsem viděla naživo jiné lidi, kteří se zajímají o zen a zároveň dokážou v tomto světě fungovat s lehkostí, byla to pro mě

určitá úleva a zároveň povzbuzení pokračovat v této cestě dál. Tato přímá zkušenost se zenem však ve mně vyvolala také spoustu otázek – a tím se konečně dostávám k tomu, proč píšu tenhle dopis.

Mohl byste mi doporučit nějakou speciální techniku *zazenu*, která by byla vhodná pro začátečníky? Praktikuji asi měsíc – sedím a počítám výdechy od jedné do deseti. Měla bych v tom pokračovat, nebo mám dělat něco jinak? A mohl byste mi také poradit, jak fungovat v každodenním životě, než dosáhnu konečného porozumění? Zkousím dělat věci, které jsou právě potřeba, a nemyslet přitom na něco jiného – a částečně se mi to i daří. Ale nezbavila jsem se přesvědčení, že existuje (nebo by měl existovat) nějaký konkrétnější návod k jednání. Mám na mysli především určité sliby či předpisy, o kterých jsem někde četla, mělo by jich být celkem šestnáct. Jsou tyto předpisy pouze pro ty, kdo již dosáhli porozumění? Nebo je může použít i člověk, který ještě úplného porozumění nedosáhl – a řídit se jimi při svém jednání?

Také jsem se dočetla o akci, které se říká *sesšim*, při níž lidé stráví přibližně týden v nějakém klášteře či zenovém centru, věnují se zenové praxi a mohou si též promluvit s učitelem. Pořádáte podobné akce ve vašich centrech i Vy? A pokud ano, poslal byste mi prosím více informací?

Rovněž jsem trochu zmatená z toho, jaký je vlastně vztah mezi samotnou praxí, příběhy z historie zenu, slovními příklady, vysvětleními konečného porozumění atd. Přečetla jsem už dost příběhů, příkladů i vysvětlení na to, abych měla pocit, že s nimi po intelektuální stránce souhlasím a dokážu je rozumově pochopit. Ale hlubší vhled nemám, k tomu mi chybí přímá zkušenost. Takže souhlasím s těmi, kdo říkají, že nemůžeme dosáhnout porozumění skrze slova, ale že musí přijít skrze praxi. Vy nicméně slova používáte – abyste studentům pomohl porozumět. A já ještě nerozumím. Při čtení

knih jsem přemýšlela a přemýšlela a vždycky jsem nakonec narazila na pevnou cihlovou zeď, za kterou slova nedokážou proniknout. Takže jsem už víceméně přestala řešit, na co ta slova vlastně ukazují, a jenom zkouším praktikovat – sedím *zazen* a přemýšlím, kdo nebo co píše tato slova, kdo nebo co jí, spí atd. Ale říkám si, jestli se slov nevzdávám příliš brzy, aniž bych je vlastně doopravdy vyčerpala?

Trochu se bojím, že tenhle dopis je jen taková hromada zmatených myšlenek... Ale třeba dokážete všechny mé sebeklamy prohlédnout.

Děkuji Vám za Váš čas a budu Vám moc vděčná, když odpovíte na mé otázky.

S pozdravem
Patricia

23. února 1975

Milá Patricie,
děkuji Ti za dopis. Jak se máš?

V dopise píšeš, že jsi přečetla hodně knih o zenu. To je dobré. Ale jestliže přemýšlíš, nemůžeš zenu porozumět. Všechno, co je možné říct nebo napsat do nějaké knihy, to všechno je myšlení, a dokud přemýšlíš, pak všechny zenové knihy, buddhistické sůtry a všechny bible jsou slovy démonů. Čteš-li je však s myslí, v níž je veškeré myšlení odetnuto, potom jsou všechny zenové knihy, sůtry a bible pravdou. Stejně tak je pravdou i štěkání psa nebo kokrhání kohouta – to všechno Tě v každém jednotlivém okamžiku učí. Tyto zvuky jsou dokonce ještě lepší než knihy o zenu. Zen je udržováním mysli, která je *před* myšlením – věda a akademické studium, ty přicházejí až s myšlením. Musíme se vrátit do bodu před myšlením, pak dosáhneme svého pravého Já.

Také píšeš, že při praxi počítáš výdechy od jedné do deseti. Tato technika není ani dobrá, ani špatná. Tak můžeš praktikovat, když sedíš. Ale ve chvíli, kdy řídíš, mluvíš, díváš se na televizi nebo hraješ tenis, můžeš přitom také počítat od jedné do deseti? Sezení je jen jednou z mnoha forem zenové praxe. Pravý význam sezení zenu spočívá v odetnutí veškerého myšlení a udržování mysli, která se nehýbe. Proto se Tě ptám: Co jsi? Nevíš. Pouhé „nevím“. Udržuj tuto mysl *nevím* bez ustání, a až bude toto *nevím* jasné, pochopíš.

Když máš mysl *nevím* při řízení auta, je to zen řízení. Když ji udržuješ při mluvení, je to zen mluvení. Při sledování televize je to zen sledování televize. Musíš udržovat mysl *nevím* vždy a všude. To je pravá zenová praxe.

Velká cesta není těžká,
pokud nevytváříš toto a tamto.
Pouze odhod' „mám rád“ a „nemám rád“
a vše bude dokonale jasné.

Proto odlož všechny své názory, všechna „mám rád“ a „nemám rád“, a pouze udržuj mysl, která neví. To je velice důležité. Mysl *nevím* je mysl odetínající veškeré myšlení. Když je veškeré myšlení odetnuto, staneš se prázdnou myslí. Ta je *před myšlením*. Tvá mysl *před myšlením*, má mysl *před myšlením*, mysl všech lidí *před myšlením* jsou stejné. To je Tvá podstata. Tehdy se Tvá podstata, má podstata a podstata celého vesmíru spojují v jedno: strom, hora, mrak i Ty, všichni se stáváte jedním.

Ptám se Tě tedy: Jsi stejná jako hora, nebo ne? Řekneš-li „stejná“, dám Ti třicet ran svou holí. A jestli řekneš, že stejná nejsi, dostaneš taky třicet ran. Proč?

Myśl, která se stává jedním s celým vesmírem, je před myšlením. Tam nejsou žádná slova. „Stejně“ a „jiné“ vyjadřují určitý protiklad – tato slova pocházejí z mysli, která od

sebe všechno odděluje. Takže ať už zvolíš kterékoli z nich, prašším Tě svou holí. Jak by se tedy dalo dobře odpovědět na mou otázku? Pokud nerozumíš, chvíli udržuj mysl *nevím* a dobrá odpověď se brzy objeví. A až ji budeš mít, pošli mi ji.

Ptáš se, proč učím pomocí slov, když skrze slova nelze dosáhnout porozumění. Ano, slova nejsou nutná. Zároveň jsou však velmi nutná. Jsi-li k nim připoutaná, nemůžeš se vrátit ke svému pravému Já. Jestliže ke slovům připoutaná nejsi, brzy dosáhneš osvícení. Jestliže tedy přemýšlíš, slova jsou velmi špatná. Nepřemýšlíš-li, pak všechna slova a všechny věci, které vidíš, slyšíš, cítíš, vnímáš chutí či hmatem, to všechno Ti pomůže. Proto je velice důležité odetnout své myšlení a svou připoutanost ke slovům.

Posílám Ti tuto báseň:

Buddha řekl, že všechny věci mají buddhovskou přirozenost.

Mistr Džo Džu řekl, že pes buddhovskou přirozenost nemá.

Co z toho je správně?

Otevřeš-li ústa, spadneš do pekla.

Proč?

KATZ!!!

Mraky stoupají k nebi.

Děšť padá k zemi.

Srdečně zdraví
S. S.⁵

P.S. Japonské slovo *sesshin* označuje meditační ústraní. V korejštině se něčemu takovému říká Jong Meng Džong Džin, což znamená „sedět jako tygr připravený ke skoku“.

5 Seung Sahn.

V každém z našich zenových center se takové ústraní jednou za měsíc koná, sedmidenní v Providence a potom třídenní v New Havenu, v Cambridgi a v New Yorku. Na kterémkoli z nich jsi srdečně vítána.

6. dubna 1975

Vážený Son-sa-nime,

děkuji Vám za odpověď na minulý dopis. Zkouším, co jste mi poradil – udržovat mysl *nevím* v každé situaci. Ale moc mi to nejde. Často mě ty překážky deptají... Zdá se skoro neuvěřitelné, že bych někdy mohla vyčistit všechno to smetí, co jsem za dlouhé roky nashromáždila. Jak se moje mysl vrací k otázce, jestli hora a já jsme stejné, nebo ne, často pláču a tuto otázku opouštím, neboť mi připadá příliš zdrucující.

Na začátku jsem byla plná nadšení, radosti a úsilí. Můj elán se však postupně vytrácí, optimismus a píle mizí a skutečnost, že si to uvědomuji, mi radost ubírá ještě víc. Co poradíte člověku, který to už skoro vzdává?

Těším se na otevření zenového centra v New Havenu. Možná že přítomnost Vás a dalších lidí a možnost o těchto věcech mluvit mou praxi znovu „nakopne“.

S úctou
Patricia

11. dubna 1975

Milá Patricie,

díky za dopis. Říkáš, že udržovat mysl *nevím* je těžké. Ano – pokud svou přemýšlející mysl posuzuješ. Nesmíš ji posuzovat. Přemýšlení je v pořádku, tím se netrap. Když se jím nenecháš rozhodit, není udržování mysli *nevím* těžké.

Nejprve ji možná dokážeš udržet jenom chvílku, ale budeš-li praktikovat upřímně, poroste sama od sebe.

Tvá mysl je jako moře. Když přijde vítr, jsou velké vlny. Když vítr ustává, vlny se zmenšují, až nakonec docela zmizí a moře je jako čisté zrcadlo. Pak se hory, stromy a všechny věci odrážejí na jeho hladině. V Tvé mysli je teď mnoho takových myšlenek-vln. Budeš-li se však dál věnovat praxi *nevím*, toto myšlení se bude postupně zmenšovat, až bude nakonec Tvá mysl vždy čistá a jasná. Čistá mysl je jako zrcadlo: objeví-li se červená, zrcadlo je červené, objeví-li se žlutá, zrcadlo je žluté. objeví-li se hora, v zrcadle je hora. Tvá mysl je horou, hora je Tvou myslí. Nejsou to dvě různé věci. Proto je velmi důležité nebýt připoutaný ani k myšlení, ani k nemyšlení. Nesmí Tě rozhodit nic, co se v Tvé mysli děje. Nedělej si s tím hlavu – prostě jen udržuj mysl *nevím*.

Píšeš, že na začátku jsi byla nadšená a teď už ne. Ani jeden extrém není dobrý. Je to jako s kytarovou strunou: když ji napneš příliš, bude znít falešně a brzy praskne, napneš-li ji málo, bude znít také falešně. Musíš ji naladit přesně. Příliš nadšení je nanic, žádné nadšení jakbysmet. Zenová mysl je každodenní mysl. Musíš ji udržovat v každém svém jednání – když jíš, mluvíš, hraješ tenis, díváš se na televizi... Stále udržuj mysl *nevím*. Ze všeho nejdůležitější je, jak udržuješ *nevím* právě v tomto okamžiku. Mysl *právě teď*. Když máš chvíli volno, je dobré sedět zen. Když volno nemáš, může být zenem to, co právě děláš. Buď ale velmi opatrná. Chtít osvětlení je zlá zenová nemoc. Udržuješ-li jasnou mysl, celý vesmír je Tebou, Ty jsi celým vesmírem. Už jsi osvětlení dosáhla. Chtít osvětlení, to je jen myšlení. Je to něco navíc – jako když hadovi na obrázku přimalováváme nohy. Had je už úplný takový, jaký je. Pravda je vždycky přímo před Tebou.

Naše zenové centrum v New Havenu se bude otevírat co nevidět. Kontakt s dalšími zenovými studenty Tvé praxi

určitě pomůže. Pro studenty zenu je společná praxe velmi důležitá. Společně dělat poklony, zpívat, sedět, jíst – tehdy mohou Tvá vlastní situace, podmínky a názory zmizet mnohem rychleji. Zen znamená stávat se prázdnou myslí – všechny naše názory odpadnou. Pak zažijeme pravou prázdnotu. Když zažiješ pravou prázdnotu, dosáhneš své pravé situace, svých pravých podmínek a svých pravých názorů. Doufám, že budeš do zenového centra v New Havenu často chodit, budeš intenzivně cvičit, brzy dosáhneš osvícení a pomůžeš všem lidem najít cestu z utrpení.

Se srdečným pozdravem
S. S.

14. dubna 1975

Vážený Son-sa-nime,
mockrát Vám děkuji za odpověď. Povzbudila mě a dodala větší stabilitu mé praxi i mé mysli.

Pořád se však s určitými věcmi potýkám. Vážně jsem se začala o zen zajímat po přečtení pár knížek na toto téma, tedy asi před čtyřmi měsíci. Tyto texty otřáslы většinou mých přesvědčení, která jsem tehdy ještě měla, a najednou nebylo, čeho se držet. Uvědomila jsem si, že vlastně ničemu nerozumím: vše se proměnilo v otázku. Když se teď při praxi ptám „Co jsem?“, už *vím*, že nevím. Proto je pro mě obtížné si ji klást s dostatečně velkou intenzitou. Mohu naslouchat a pozorovat, ale je těžké se ptát konkrétně, protože nemám žádný konkrétní bod, ze kterého bych mohla tuto otázku směřovat. Myslím, že tu formu otázky moc řeším, protože není podstatná, a měla bych se místo toho prostě ptát – jakkoli, celou svou bytostí. Rozumím tomu správně?

Ještě mám jednu poznámku. Teď, když víc přijímám zen jako přirozené fungování ve svém životě, cítím silný příliv

lásky – z Vašich dopisů, z Mu Gaka a dalších studentů, s nimiž jsem mluvila, a také v sobě a ze sebe. Miluji svou rodinu a přátele tak jako nikdy předtím a tento svět mi připadá ještě úžasnější, než si vůbec umím představit. I kdybych nikdy nedosáhla osvícení, je tolik věcí, za které můžu být zenové praxi vděčná.

S upřímným pozdravem
Patricia

3. května 1975

Milá Patricie,

děkuji za dopis. Omlouvám se za opožděnou odpověď – vrátil jsem se teprve před pár dny z New Yorku, kde jsme otevírali nové zenové centrum, a dopis mi tam nepřeposlali, takže se ke mně dostal až včera.

Píšeš, že jsme pomohli Tvé praxi. To je skvělé. Zenová praxe je velice důležitá. Pokud se jí rozhodneš věnovat, musíš se pevně tohoto rozhodnutí držet a k tomu je potřeba mít velkou víru, velkou odvahu a velkou otázku.

Co myslím velkou vírou? Velká víra znamená, že se v každém okamžiku držíš svého rozhodnutí praktikovat – bez ohledu na cokoli. Jako když slepice sedí na vejcích: stále o ně pečuje a zahřívá je svým tělem, aby se z nich vylíhla kuřátka. Když je bude zanedbávat, nevylíhne se nic. Zenová mysl tedy znamená: vždy a všude věřím v sebe sama. Slibuji, že se stanu buddhou a pomůžu všem lidem najít cestu z utrpení.

Když říkám „velká odvaha“, mám na mysli úsilí soustředit veškerou svou energii do jednoho bodu. Jako když kočka loví myši – myš sedí v díře a kočka čeká a čeká, celé dlouhé hodiny ani chloupkem nepohne. Soustředí se jen na myši díru, na nic jiného. Taková je i zenová mysl – odetínáme veškeré myšlení a veškerou energii zaměřujeme na jeden jediný bod.

A velká otázka? To je jako malé dítě, jež nepřestává myslet na svou mámu: kde je máma? Nebo člověk, který umírá žízni a nemyslí na nic jiného než na vodu: kde je voda? Říká se tomu „Jedna mysl“. Budeš-li se stále takto s velkou upřímností ptát, bude existovat pouze mysl *nevím*.

Když tedy budeš mít tyto tři věci – velkou víru, velkou odvalu a velkou otázku –, brzy dosáhneš osvícení. Píšeš, že praxe je těžká. To je myšlení. Zen není těžký. Když řekneš, že je, znamená to, že posuzuješ – sama sebe, svou situaci, své podmínky a názory. Pak je zen doopravdy těžký. Ale když udržuješ mysl, která je před myšlením, potom zen těžký není. A není ani lehký. Je jen takový, jaký je. Nevytvářej těžké a lehké. Jenom praktikuj.

Píšeš, že zenové knihy, které jsi přečetla, otřásl Tvými názory. Skvělé. Ale otřesený je totéž co neotřesený. Do té doby byl Tvůj názor sebeklamem, teď je to správný názor. Dříve jsi chtěla vzít do ruky duhu. Každá duha ale brzo zmizí, ve skutečnosti nikdy neexistovala. Všechny věci jsou takové. Předtím jsi věřila, že všechny věci existují, nyní chápeš, že vše je prázdnotou. Musíš však udělat ještě další krok. Víra je nevíra, názor ne-názor, otřesení neotřesení – to je stále ještě oblast protikladů. Musíš všechny tyto protiklady odhodit. Pak bude pravda právě taková, jaká je. Píšeš, že vše bylo otřeseno. Ale toto „otřeseno“ je stále ještě připoutaností k názvu a formě. Původně je jenom prázdnota – žádné otřesené ani neotřesené není. To je oblast absolutna, pravé prázdnoty. Pravá prázdnota je před myšlením. „Před myšlením“ znamená „právě takové, jaké to je“: forma je forma, prázdnota je prázdnota. Naše mysl *nevím* je tedy pravou prázdnotou, absolutnem, naším pravým Já – říkáme tomu také „před myšlením“. Názvy se liší, ale všechno jsou to jen různá označení pro jasnou mysl. Ta původně žádný název ani formu nemá. Neexistují pro ni žádná slova. Takže když otevřeš ústa, je to špatně. Proto kdykoli se někdo na něco zeptal zenového

mistra Lin-tího, mistr pouze vykřikl: „KATZ!!!“ Mistr Dok Sahn zase pokaždé odpověděl tím, že tázajícího udeřil. Gu Dži jenom zdvihl prst. Jestliže nejsi připoutaná ke KATZ, úderu ani jednomu prstu, chápeš, že za všemi těmito věcmi je totéž: jasná mysl. Každý z těchto mistrů jedná jinak, ale všechno jsou to jen způsoby, jak ukázat na jasnou a čistou mysl. Tu není možné vysvětlit slovy, proto na ni zenoví mistři poukazují pomocí výkřiku, úderu či zdvižení prstu. To všechno musíš odložit! Musíš pochopit, že KATZ je jenom KATZ, úder je pouze úder, jeden prst není nic jiného než jeden prst. Říkáš „vím, že nevím“. Ale to Ti nijak nepomůže. Neposuzuj svou mysl *nevím*.

Život je zen. Někdo zase říká, že život je utrpení. V čem se ta dvě tvrzení liší? Když vytvoříš „můj život je zen“, pak se Tvůj život stane zenem. Když někdo jiný vytvoří „můj život je utrpení“, pak je jeho život utrpením. Všechno tedy záleží na tom, jakou mysl udržuješ právě teď, v tomto okamžiku. Tato mysl *právě teď* pokračuje a stává se Tvým životem, stejně jako jeden bod pokračuje a stává se přímkou. Máš ráda zen – Tvůj život se stává zenem. Teď Ti připadá, že svět je báječný. To Tvá *mysl* je báječná, proto je báječný celý svět. Když však dosáhneš osvícení, pochopíš, že všichni lidé velmi trpí – a Tvá mysl bude trpět také. To je velké utrpení. Musíš se proto vydat velkou cestou bódhisattvy a pomoci všem lidem, aby netrpěli. Doufám, že budeš stále pouze udržovat mysl *nevím*, vždy a všude, brzy dosáhneš osvícení a zachráníš všechny bytosti.

Ještě mám pro Tebe otázku – jednou se kdosi zeptal zenového mistra Dong Sahna, co je to Buddha. Dong Sahn odpověděl: „Tři libry lnu.“ Co to znamená?

Budu čekat na dobrou odpověď.

Se srdečným pozdravem
S. S.